

ΤΟ ΠΑΝΤΑΛΟΝΙΟΝ

ΠΟΤΕ εἰσῆχθη ἐν χρήσει ; Πόθεν ὠνομάσθη ; Οὐδένα λανθάνει, ὅτι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡμῶν προγόνοις ἦτο παντελῶς ἄγνωστος ἡ χρήσις ἐνδύματος παρεμφοροῦς πως πρὸς τὸ ἡμέτερον πανταλόνιον. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ὁμήρου οἱ Ἕλληνες ἔφερον :

«Χλαῖνάν τ' ἠδὲ χιτῶνα, τὰτ' αἰδῶ ἀμφικαλύπτει».

Τὸν στίχον τοῦτον τοῦ Ὁμήρου (Ἰλιάδ. Β. 262) ἐρμηνεύων ὁ κατὰ τὴν Βαν περίπου μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας σχολιαστὴς αὐτοῦ, ὁ γνωστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος, προσεπιφέρει : «Οὐ γὰρ ἔκειτο ἴσως μία λέξις δηλωτικὴ τοῦ καλύμματος, ὅπερ Ῥωμαῖοι μὲν βράκκαν φασίν, ἕτεροι δὲ ἀναξυρίδα ἐκ τοῦ ἀνασύρεσθαι».

Αἱ ἐλληνικαὶ λέξεις ἀναξυρίς, σκελέα, περισκελὶς ἢ περισκέλιον, ὡς δηλωτικαὶ τοῦ ἀγνώστου τοῖς ἀρχαίοις πανταλονίου, εἶνε προφανῶς μεταγενέστεραι· ἡ δὲ ὀνομασία βράκος, ἣ ἐχρήσατο καὶ ἡ Σαπφὼ σκώπτουσα τὴν ἀντίτεχνον Ἀνδρομέδαν διὰ τὴν ἄκομφον περιβολὴν τῆς ἐσθῆτος αὐτῆς,

«Τίς δ' ἀγροιώτης τις θέλγει νόον,

» οὐκ ἐπισταμένα τὰ βράκε' ἔλκειν ἐπὶ τῶν σφύρων ; »

κακῶς ὑπελήφθη ὡς παραγομένη ἐκ τῆς λέξεως ράκος, εἰς ἣν προσετέθη τὸ Αἰολικὸν Δίγαμμα (F—Baῦ)· ἡ λέξις βράκος ἦν ἀναντιρρήτως γαλακτικῆς καταγωγῆς, ὡς ὀρθῶς δέχεται καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης γράφων «... καὶ ἀναξυρίδας, ἃς ἐκεῖνοι (οἱ Γαλάται) βράκας προσαγορεύουσιν».

Ἡ Γαλατικὴ βράκα, προσομοιάζουσα πρὸς τὸ τουρκικὸν τσαχτοίρι, ἦν ἔνδυμα σκυθικῆς καταγωγῆς, φερόμενον παρὰ τῶν ἀρχαίων Σκυθῶν, Γερμανῶν καὶ Γαλατῶν, ὧν οἱ τελευταῖοι ἐπωνόμαζον αὐτὸ broeck. Ὁ Καῖσαρ, ὅτε κατέκτησε τὴν Γαλατίαν, ἀπεκάλεσε μέρος αὐτῆς, τὴν κυρίως Γαλλίαν, ἐν τῇ

ὅποια εὔρεν ἐν χρήσει τὸ τοιοῦτον ἔνδυμα, Gallia braccata, Γαλλίαν βρακοφόρον, ἐκ τῆς ἐκρωμαϊσθείσης λέξεως bracca.

Ἡ βράκκα (broeck) ἀπετέλεσεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὸ ἐθνικόν, οὕτως εἰπεῖν, ἔνδυμα τῶν Γάλλων, μετονομασθὲν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων braies· ἐξακολουθεῖ δ' ἔτι καὶ νῦν νὰ διατηρῇται ἀμετάβλητος ἐν τισὶ διαμερίσμασι τῆς Βρετάνης. Ἐκ τούτων ἀναντιρρήτως εἰσῆχθη καὶ καρ' ἡμῖν, ὅτε τὸ Βυζαντινὸν Κράτος, ἀρχομένου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Φράγκους. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος οἱ Γάλλοι συνείθιζον νὰ προσαρτῶσι περικνημίδας εἰς τὰς βράκκας αὐτῶν, αἵτινες ἐπὶ Καρόλου Θ' ἐθίζοντο ἐξαιρετικῶς πεφυστημένοι, κεκοσμημένοι διὰ ταινιῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μακρῶν, ἐπωνομάζοντο δὲ haut de chaus ses· ἐπὶ Ἑρρίκου Δ' ἐκαλύπτοντο διὰ τριχάπτων καὶ κεντημάτων. Βραδύτερον ἤρξαντο νὰ καθίστανται στενότεραι· καὶ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' περιστέλλοντο εἰς τὰ ἄκρα διὰ περικνημίδων, αἵτινες ἔφθανον ἀρχικῶς μὲν ἄνωθεν, βραδύτερον δὲ κάτωθεν τῶν γονάτων.

Ἡ μέχρι σφυρῶν μακρὰ περισκελὶς ἦν, ὡς φαίνεται, ἀπὸ μακροῦ χρόνου ουνήθης παρὰ τοῖς Ἑνετοῖς. Εἰς τὰς ἀρχαίας ἰταλικὰς κωμωδίας τοῦ μεσαιῶνος, τὰ πρόσωπα τῶν ἐρωτευμένων γερόντων, τῶν ἡλιθίων καὶ ἐν γένει τῶν γελοίων, παρίσταντο ἐπὶ τῆς σκηνῆς φέροντα μακρὰς περισκελίδας, ἀπεκαλοῦντο δὲ Pantaleone ἢ Pantalone, ὡς ἐμπαικτικῶς ἀπεκάλουν οἱ Ἴταλοι τοὺς Ἑνετούς. Τὸ ὄνομα Pantaleone (Παντελεήμων) εἶχε καταστῆ ἐν τῇ Δύσει καὶ ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ συνήθης εἰρωνικὴ προσωνυμία παντὸς Ἑνετοῦ, ἀντικαταστήσασα σὺν τῷ χρόνῳ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν ὄνομα. Ὁ ἅγιος Παντελεήμων (Pantaleone) ἦν ὁ μᾶλλον λατρευόμενος ἐν Ἑνετίᾳ ἅγιος καὶ τὸ ὄνομα Παντελεήμων (Pantaleone) ἦν τὸ συνηθέστερον βαπτιστικὸν παρὰ τοῖς Ἑνετοῖς· ἐν ᾧ πᾶς Ἑνετός, οὗ ἡγνοεῖτο τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα, προσεφωνεῖτο ἐν Ἰταλίᾳ Pantaleone.

Ἐκ τοῦ ὀνόματος τούτου, ἀποθάντος σὺν τῷ χρόνῳ ἐμπαικτικοῦ ἐπιθέτου, καὶ ἡ μακρὰ περισκελὶς, ἥτις ἀρχικῶς εἵθιστο παρὰ τοῖς Ἑνετοῖς, ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν Pantaleone ἢ Pantalone, κατισχύσασα πάσης ἄλλης ἐπωνυμίας παρ' ἅπασιν τοῖς λαοῖς τῆς γῆς, ὅταν τὸ ἔνδυμα τοῦτο ὑπῆρξε κοινὸν παρ' αὐτοῖς.

Δυσάρεστος ὑπῆρξε πανταχοῦ τοῦ κόσμου ἡ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ τοιοῦτου ἐνδύματος, τῆς στενῆς καὶ μακρᾶς περισκελίδος (πανταλονίου), πρώτη ἐντύπωσις. Ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς βασιλείας Λουδοβίκου ΙΓ', ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεφάνη

ἐν Παρισίοις ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑνετίας, ἐπισήμως τοιοῦτον φέρων πανταλόνιον, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας κατὰ τινα συναναστροφὴν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς γερμανικῆς Πρεσβείας μετ' ἀγανακτικῆς διετάξε νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ εἰσοδος εἰς αὐτόν, τοσοῦτον ἀσέμνως ἐνδεδυμένον. Οὐχ ἤττον δυσμενὴς ὑπῆρξε καὶ παρ' ἡμῖν ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ πανταλονίου. Πᾶς ὁ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐρχόμενος ἐκ τῆς Δύσεως ἀλλοδαπὸς ἢ Ἕλλην, ὁ τοιοῦτον φέρων ἔνδυμα, ἀπεκαλεῖτο ἐμπαικτικῶς *ψαλιδοκέρι*. ἡ δὲ μεγάλη καταφορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυβερνήτου Καποδίστρια ὠφείλετο ἐν μέρει καὶ εἰς τὴν ἐκτάκτως, κατὰ τὸ ἐνετικὸν ἔθος, στενὴν αὐτοῦ περισκελίδαν.

ΜΙΧ. Γ. ΛΑΜΠΡΥΝΙΔΗΣ

Αἱ διαφωτίσεις τοῦ τύπου.

— Ἦλθα, κύρ συντάκτη, νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὸ καλὸ ποῦ μοῦ κάματε. . . Ἐγράψατε προχθὲς στὸ φύλλο σας πῶς μ' ἔκλεψαν τὴ νύχτα, καὶ πῶς οἱ κλέφτες, σὰν στραβοί, δὲν εἶδαν δύο ἑκατοστάρικα ποῦ εἶχα σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς κάσας καὶ πῆραν μόνον τῆς γαζέττης. . .

— Ἄ! . . τίποτε! . . Ὁ τύπος ἔχει πάντα καθήκον νὰ διαφωτίζη. . .

— Μμμ! ὦραία διαφώτισι! Δηλαδή τοὺς ἀνοίξατε τὰ μάτια, καὶ ἤλθαν τὴν ἄλλη νύχτα καὶ μοῦ τᾶκλεσαν κι' αὐτά! . . .